

PREMI DE LA COMISSIÓ DE LA DIGNITAT A UN HISTORIADOR COMPROMÈS

Josep Termes, un referent

Josep Maria Solé i Sabaté / Catedràtic d'història contemporània a la UAB

GUILLEM CIFRÉ

Tots els països tenen uns homes i dones que, fora de la confrontació política, la societat els mira a l'hora de les confusions, a l'hora de posicionar-se davant els fets més diversos. En el nostre cas encara més per l'obligatorietat que comporta no tenir plena llibertat nacional, en haver de mirar sempre cap a dos escenaris, el que fem a nivell nacional i aquell on hem de jugar en l'àmbit espanyol. Els nostres mestres de pensament més coneguts de la Catalunya contemporània aportaven des de camps prou diferents una defensa explícita de la catalanitat, dels drets econòmics, socials, culturals i nacionals del país. Sabent les mancances de la relació, podríem citar: Manyé i Flaquer, Valentí Almirall, Joan Maragall, Prat de la Riba, Eugeni d'Ors, Gaziel, Josep Maria de Sagarra, Carles Riba i Rovira i Virgili.

LA GUERRA HO TRINXÀ TOT, el país s'escindí. En la lluita pel dret a viure i per evitar el genocidi cultural de postguerra hi trobem noms extraordinaris de tremp i generositat, però no hi són d'altres, l'absència dels quals dol. Aleshores aparegué una generació cultural nascuda als trenta i quaranta que va sumar-se al PSUC, al partit dels comunistes de Catalunya, en els moments més durs de la lluita pels drets laborals i nacionals. Com diu en Lluís Duran o tan elogiosament destacà en Jordi Pujol, el PSUC era treball i pàtria. Persones que eren més antifranquistes que comunistes, com afirmava en el darrer article Antoni Gutiérrez Díaz, *el Guti*. Home clau per explicar l'abast tan ampli de suport, i en conseqüència de lluita antifranquista, que el seu partit tingué de forma destacada, possiblement per sobre de la resta de les forces antifranquistes.

JOSEP TERMES VA SER-HI i es va comprometre a fons, amb risc i convenciment. Home provinent del món popular del barri barceloní d'en Grassot, fill d'emigrants pagesos pobres

de la Terra Alta i la Segarra, no es deixà enlluernar per un marxisme de cartró pedra, i quan aquest derivà vers un sectarisme marxista-leninista hagué de marxar. A la universitat també va patir les represàlies d'un món oficial que no acceptava esperits lliures. Res va ser obstacle per passar de ser un llicenciat en farmàcia a un dels historiadors -catedràtic universitari- més lúcids a nivell català i espanyol.

HISTORIADORS COM ELL i altres alumnes de Vicens Vives, com Joan Reglà, Jordi Mercader, Josep Fontana, Jordi Nadal, Albert Balcells, Ernest Lluch, etc., o més joves, Rafael Aracil, J.M. Salrach, Eva Serra, etc. van ajudar a reflexionar el país sense por i amb una àmplia apertura de mires. En Termes ho va fer anant a les arrels del catalanisme i el seu origen popular, que desfeien les indocumentades valoracions d'un suposat origen burgès d'un moviment que mou milions de persones. Aitals tonteries en el fons amagaven matusseres interpretacions que feien en aquell temps intel·lectuals ortodoxos d'un comunisme prosoviètic (sic!) fins i tot amb arguments de base estalinista. Alguns d'ells de notòria família franquista i de casa bona.

EL CATALANISME, EL MOVIMENT OBRER i la seva singularitat única en la història de la humanitat, l'anarcosindicalisme, l'emigració de postguerra procedent de totes les Espanyes - com a ell li agrada de dir-, el dirigir tot un estol d'historiadors joves que buscaven línies noves de recerca, crítica i valoració i trobaven un col·lega impensat lluny dels estirats i tibats doctes més comuns, foren els seus camps de treball. La seva trajectòria rebé un reconeixement públic el 2006 amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, atorgat per Òmnium Cultural. El 1990 ja havia rebut la Creu de Sant Jordi. I ara acaba de rebre el Premi de la Comissió de la Dignitat. Tot més que merescut, però abans, aquest historiador bibliòfil, desordenat de debò, però amb un cap lúcid d'allò més, ha fet divulgació, ha parlat per a tothom i a tot arreu. Ha arribat a la gent.

EN PIERRE VILAR SEMPRE DEIA que el científic de les ciències socials es devia a la societat. En Josep Termes ha fet això, sense fer escola acadèmica oficial l'ha fet tan extensa com el que més. A Catalunya i a Espanya ha anat a l'arrel dels problemes i amb rigor intel·lectual ens ha ajudat i ajuda a conèixer el moment pretèrit d'ahir que explica el perquè avui cap intel·lectual honest pot inhibir-se davant un futur nacional on tot el que es decideixi està a les nostres mans.